

Miközben ezeket a sorokat írom, a világ számos pontján éri hátrányos megkülönböztetés emberek millióit pusztán azért, mert kereszténynek vallják magukat.

A tények azt mutatják, hogy a kereszténység ma a legüldözöttebb vallás a világon. Ami azonban még ennél is szomorúbb, az a keresztény alapokon felépült nyugati világ tétlen hallgatása. Általános tapasztalat, hogy a keresztényekkel szemben elkövetett erőszakos cselekedetek Európában tabutémának számítanak, ahogy legtöbbször csak emberjogi kérdésként merülnek fel a nemzetközi fórumokon is.

Kevés ország van, amely ma szembe mer szállni a nyíltan keresztényellenes erővel. Magyarország közéjük tartozik. Európának tehát fel kell ébrednie és meg kell értenie, hogy az üldözöttek kiáltása értünk is szól, hiszen ami most még több ezer kilométerre zajlik tőlünk, az holnap már az ajtónkon kopogtat majd és létünket fogja veszélyeztetni. Büszkéek vagyunk arra, hogy ma már kézzel fogható eredményei vannak az általunk elindított humanitárius munkának, amelynek lényege az, hogy a bajba jutott embereket ott támogatjuk, ahol élnek, és abban segítjük őket, hogy az útra kelés helyett új orthont tudjanak teremteni maguknak szülőföldjükön.

Orbán Viktor
miniszterelnök

Napjainkban több jogvédő szervezet ad ki éves elemzés-értékelést a keresztényeket ért diszkriminációról és erőszakról. A jelentések fényében kijelenthető, hogy a kereszténység a 21. század elejére a legüldözöttebb vallássá vált.

A kötet felhívja a figyelmet részben a keresztény közösségek szenvedéseire, biztonsági helyzetére, részben pedig arra a hitbeli és kulturális örökségre és lelkiségre, amelyet ezek a közösségek hordoznak.

A kötet érdeme, hogy nemcsak a fájdalmakról és a szenvedésekről ír, hanem az eredményekről és a kezdeményezésekről, a sikerekről és a reményekről is. Egyházi és állami szervezetek, sajtó és önkéntes tevékenység felsorolásának hosszú sora, személyek, akik elkötelezettek az üldözött keresztények ügyében. Mindez némi reményt ad a keresztény közösségeknek. Jelzi ugyanis, hogy a megpróbáltatásaikban nincsenek egyedül. Maga a kötet is ennek jelképe, amely közvetíti a szenvedők hangját szerte a világban, bízva abba, hogy nyitott fülekre és szívekre talál.

Erdő Péter
Bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek

BUDAPEST-JELENTÉS A KERESZTÉNYÜLDÖZÉSÉRŐL 2020

BUDAPEST-JELENTÉS A KERESZTÉNYÜLDÖZÉSÉRŐL 2020

Szerkesztette:
UJHÁZI LÓRÁND

A szerkesztésben közreműködtek:
BOÉR ZOLTÁN, KALÓ JÓZSEF ÉS PETRUSKA FERENC

Mondat

BUDAPEST-JELENTÉS A KERESZTÉNYÜLDÖZÉSÉRŐL 2020

BUDAPEST-JELENTÉS A KERESZTÉNYÜLDÖZÉSÉRŐL 2020

Szerkesztette: Ujházi Lóránd

A szerkesztésben közreműködtek:
Boér Zoltán, Kaló József és Petruska Ferenc

MONDAT KFT. ❖ BUDAPEST

A kötet a Miniszterelnökség támogatásával jelent meg.

MINISZTERELNÖKSÉG

HUNGARY HELPS

Szerzők

Arthur Traldi	Jacqueline Isaac	Padányi József
Azbej Tristan	Józsa Eszter Rebeka	Paroda Zsolt
Berényi György	Kaló József	Petruska Ferenc
Bódi Mátyás	Komjáthy Lajos	Stefanovszky András
Csutak Zsolt	Kóré András	Szánthó Miklós
Ellen Fantini	Környei Ágnes	Szaplonczay Máté
Ewelina U. Ochab	ifj. Lomnici Zoltán	Szilágyi-Kiss Hajnalka
Gájer László	Markovics Milán Mór	Sz. Nagy Gábor
Gergely Károly	Marsai Viktor	Szvercsék Dávid
Gregersen-Labossa György	Mráz Ágoston	Tomcsányi István
Hámori Antal	Nathan Johnson	Tóth Tamás
Harai Dénes	Ondrék József	Ujházi Lóránd
	Orbán Balázs	

A jelen kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi a magyar kormány álláspontját.
A kötetben található információkért, nézetekért a szerzők és a kötet szerkesztői vállalják a kizárólagos felelősséget.

© Mondat Kft., 2020

© Szerkesztők, 2020

© Szerzők, 2020

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva.
A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel,
azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

Orbán Viktor miniszterelnök előszava.....	7
Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek köszöntője	9
Koltay András rektor (Nemzeti Közszerológati Egyetem) köszöntője	11
Bevezető tanulmányok	
<i>Azbej Tristan</i> : Az üldözött keresztények helyzete 2020-ban és a magyar segítség	17
<i>Orbán Balázs</i> : Kereszténység a magyar nemzeti identitásban.....	29
<i>Mráz Ágoston</i> : A támogatás támogatottsága.....	37
<i>Hámori Antal</i> : Az üldözött keresztények magyar állami védelme, megsegítése, támogatása.....	45
A keresztény közösségek ellen elkövetett egyes erőszakos cselekmények regionális bemutatása	
<i>Stefanovszky András</i> : A szubsaharai keresztény közösségek helyzetének alakulása 2020-ban.....	61
<i>Gergely Károly</i> : Bölcsőből koporsó: a közel-keleti keresztény közösségek helyzete 2020-ban.....	75
<i>Józsa Eszter Rebeka</i> : A dél- és délkelet-ázsiai keresztények ellen elkövetett erőszakos cselekmények 2020-ban	87
<i>Kaló József</i> : Keresztények ellen elkövetett erőszakos cselekmények a 2020-as évben	103
<i>Marsai Viktor</i> : A keresztényüldözés régi-új színterei az afrikai kontinensen.....	123
<i>Kóré András</i> : A kelet-afrikai keresztény közösségek helyzete az egyre fokozódó civilizációs szembenállás kontextusában.....	133
<i>Bódi Mátyás</i> : A szómáli keresztények helyzete az Egyesült Királyságban és Svédországban.....	147
<i>Szvercek Dávid</i> : A szudáni keresztények biztonságpolitikai helyzete és humanitárius segítése	155
<i>ifj. Lomnici Zoltán</i> : A balkáni keresztények előtti kihívások, különös tekintettel Montenegróra és Bosznia-Hercegovinára.....	165
<i>Ellen Fantini</i> : Keresztények ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények Európában	173
<i>Jacqueline Isaac – Arthur Traldi</i> : Az ISIS (Iszlám Állam) keresztényüldözése Irakban és Szíriában	189
<i>Nathan Johnson</i> : Nigéria: a modern keresztényüldözés központja	207

Általános elméleti reflexió a keresztények biztonsági helyzetére

<i>Harai Dénes: A keresztény kultúra néhány antropológiai aspektusa</i>	221
<i>Gájer László: Keresztények a periferián: párbeszéd, misszió és szolidaritás</i>	227
<i>Szánthó Miklós: Szellemi keresztényüldözés Európában</i>	237
<i>Berényi György: Magyarország 2020-as Nemzeti Biztonsági Stratégiájának globális geopolitikai helye és jelentősége a keresztény kultúra, értékek és hit védelmében</i>	245
<i>Csutak Zsolt: Az Egyesült Államok a vallástürelem földje?</i>	257
<i>Sz. Nagy Gábor: A keresztényüldözés narratívája az 1990 és 2010 közötti magyarországi sajtóban</i>	269
<i>Környei Ágnes: A keresztényüldözés elleni fellépés lehetséges eszközei</i>	287
<i>Ewelina U. Ochab: Miért kulcsfontosságú a népirtás fogalmának nemzetközi meghatározása?</i>	307

Állami és egyházi szervezetek a kereszténység védelmében

<i>Szilágyi-Kiss Hajnalka: Irakban Magyarország segít</i>	321
<i>Ujházi Lóránd: Pápai követek az üldözött keresztény közösségek védelmében</i>	335
<i>Markovics Milán Mór: A (magyar) katonalelkészek szerepvállalásának lehetőségei a keresztények védelmében</i>	347
<i>Tóth Tamás: A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia szerepe az üldözött keresztények megsegítésében</i>	357
<i>Paroda Zsolt: A brit kormányzat legújabb irányvonala és kapcsolódó törvényhozása az üldözött keresztények védelmében</i>	365
<i>Tomcsányi István – Gregersen-Labossa György: A Johannita Rend nemzetközi szerepvállalása az üldözött keresztények megsegítésében</i>	377
<i>Petruska Ferenc: Aktuális változások az állam és egyház együttműködésében az üldözött keresztényekért</i>	383
<i>Padányi József – Ondrék József: A katonai erő hozzájárulása a keresztények védelméhez a koronavírus elleni védekezés során itthon és külföldön</i>	391
<i>Komjáthy Lajos: A vallási ismeretek jelentősége a békeműveletek során, különös tekintettel a válságterületeken élő vallási csoportokra</i>	407
<i>Szaplonczay Máté: A Magyar Görögkatolikus Egyház szerepvállalása az üldözött keresztény közösségek érdekében</i>	417

Sz. Nagy Gábor¹

A KERESZTÉNYÜLDÖZÉS NARRATÍVÁJA AZ 1990 ÉS 2010 KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGI SAJTÓBAN

Bevezetés, módszertan

Jelen tanulmányomban az 1990 és 2010 közötti időszakban a magyar sajtóban megjelent, egyház- és keresztényüldözéssel foglalkozó cikkeket vizsgáltam. A kutatás során az Arcanum Digitális Tudománytárban (www.adtplus.arcanum.hu/hu/) lévő sajtótermékeket tanulmányoztam, keresőkérdekek használatával. Az anyaggyűjtés során az egyházüldözés és a keresztényüldözés (valamint ezek egyéb megjelenéseire, mint például a keresztények üldözése) kifejezésekre kerestem mind a címekben, mind a cikkek szövegében.

A kutatás során ezeregy száz-harminchét cikkben szerepeltek a keresett kifejezések, ebből azonban csak hatvanegy volt olyan, amely a témánkba vág. Ennek oka, hogy az írások legnagyobb része a Kr. u. 1–4. században, a Római Birodalomban, valamint 1990 után a Szovjetunióban és a szovjet érdekszférához tartozó területeken lezajlott üldözésekről szólt. Ezeket a tanulmányban nem vizsgáltam.

Fontos leszögezni, hogy az 1990 utáni sajtótermékekben jóval többször találkozhatunk olyan esetekkel, hogy egy-egy személyt (legyen az egyházi vagy világi) vagy közösséget ért a hite miatt támadás.² Ezekben azonban nem szerepeltek a keresőkifejezések. Ennek okaként azt mondhatjuk, hogy a sajtóban elkülönült a szervezett formában elkövetett keresztényüldözés (ADRIÁNYI 2001), és azok az egyedi ügyek, amelyekre ez nem volt jellemző. Ilyen volt a tanulmányban szereplő kubai és dél-afrikai példa is, ahol a sajtó nem beszélt

---

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar.

² Néhány esetet a tanulmányban is feldolgoztunk, a példa kedvéért.

szervezett üldözésről, noha Kuba esetében felmerült, hogy a kommunista rendszer ugyan üldözi a keresztényeket, de az elkövetett gyilkosságot nem társította ehhez.

Előzmények a magyar sajtóban 1945 és 1989 között

A keresztény közösségek és az egyházak üldözése az 1989 előtti magyarországi sajtóban³ mint történeti események szerepeltek, amelyekben a fókusz leginkább a Római Birodalomban történt cselekményekre irányult. Ugyanakkor, főleg 1956 után, megfigyelhető, hogy a magyar sajtótermékek többször igyekeztek cáfolni az emigráns sajtóban, valamint a Szabad Európa Rádióban elhangzott, a szovjet érdekszférához tartozó országokban zajló üldözésekkel szembeni vádak, nem egyszer akár a pápa véleményét is felhasználva, ahogy azt Vasvári Ferenc (1959) is tette a Zalai Megyei Hírlapban XXIII. János pápa által 1959. június 29-én kiadott *Ad Petri Cathedram* című enciklikájának bemutatásánál. Ezzel párhuzamosan a magyar sajtó a nyugati országokat vádolta keresztényüldözéssel (PETHŐ 1968). Az 1970-es évektől kezdve a közvélemény már időnként értesülhetett a magyar sajtótermékekből (főleg az *Új Ember*ből) az ázsiai, afrikai, valamint a közép- és dél-amerikai keresztény közösségek üldöztetéséről, természetesen aktuálpolitikai szempontok figyelembevételével. A lényeg tehát nem az üldöztetés ténye, hanem az, hogy a nyugati világ és elsősorban a Vatikán nem teszi meg a megfelelő lépéseket, politikai indokokra hivatkozva. (MAGYAR 1974) Ugyanakkor a fentebb említett közösségek elleni kommunista erőszakot igyekeztek tételesen cáfolni. (ARATÓ 1982)

1989 változást hozott az egyházüldözés történeti fókuszában is. Ekkor jelentek meg a sajtóban az első írások a – főleg a sztálini Szovjetunióban – elkövetett egyházüldözésekről. (ÚJ EMBER 1989a; ÚJ EMBER 1989b) A Magyarországon zajlott egyházüldözésekkel kapcsolatban pedig 1989 nyarán jelentek meg az első írások, amelyben már nyíltan lehetett beszélni az elszenvedett sérelmekről. ([b.b.a.] 1989; SZÁNTÓ 1989) Mindezt hivatalossá tette a Magyar Katolikus Püspöki Kar 1989. július 4-én kiadott nyilatkozata is, amelyben leszögezték, hogy 1945 után „[o]lyan struktúra alakult ki hazánkban, amely sok téves döntést, igazságtalanságot, sőt üldöztetést hozott az egyházi életben is”. (ÚJ EMBER 1989c)

Innentől kezdve a magyar sajtó kiemelt figyelmet szentelt az 1945 után elkövetett, egyház elleni bűnöknek.

3 Érdemes különbséget tenni a magyar nyelvű és a magyarországi sajtó között, hiszen az emigrációban működő egyházi lapok (különösen a Rómában megjelenő *Katolikus Szemle*) gyakran számoltak be a szovjet blokkban történt üldöztetésekről. A magyarországi sajtóban leginkább az *Új Ember* foglalkozott a történeti egyházüldözés kérdésével. A továbbiakban a magyar sajtó kifejezés alatt a Magyarországon megjelent sajtótermékeket értem.

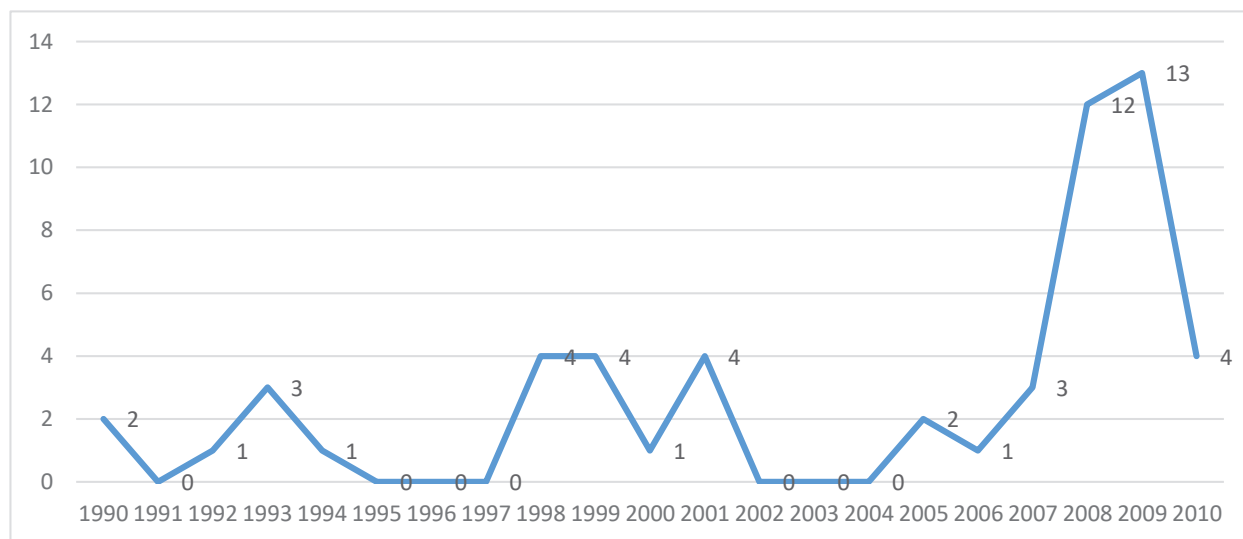
1989 utáni egyházüldözés narratívája

A vizsgált hatvanegy cikk közül ötvenöt számolt be a különböző földrajzi, politikai vagy vallási területeken történt üldözésekről és 6 cikk tartalmazott ezzel kapcsolatos véleményeket is. Az ötvenöt írás tizenhét sajtótermékben jelent meg. Huszonhat írás jelent meg az Új Emberben, négy írás a Família Kárpát-medencei családi magazinban (amely az Új Ember Kiadó családi lapja) és a Magyar Nemzetben. Három írást tartalmazott a Napi Magyarország, a Népszabadság és a Népszava. Két írás jelent meg a Magyar Hírlapban, míg egy-egy cikk az „Érted Vagyok”, a „Veled Vagyok”, a Fejér Megyei Hírlap, a Hajdú-Bihari Napló, a Heti Válasz, a Kisalföld, az újvidéki Magyar Szó, a Romániai Magyar Szó, a Szabad Föld és a Vas Népe című lapokban.

Az alábbi grafikonon jól látható, hogy 2008 előtt évente egy-négy írás jelent meg a témában (voltak évek, amikor egy sem), ugyanakkor 2008-tól ugrásszerűen megnőtt az írások száma.

1. táblázat

A magyar nyelvű sajtóban megjelent cikkek éves bontásban

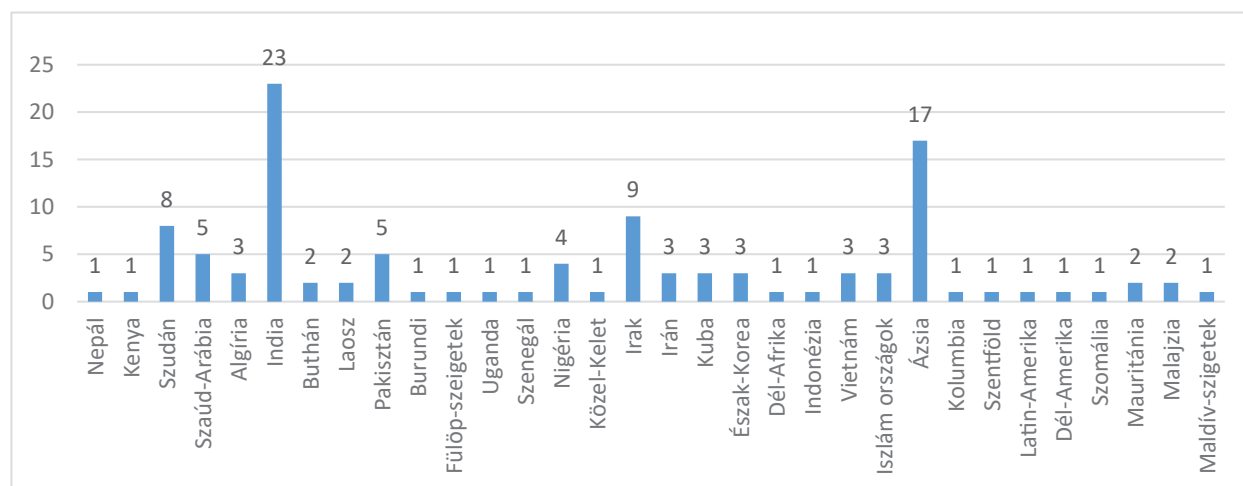

Forrás: a szerző saját szerkesztése

A vizsgált cikkekben száztizenkét földrajzi (vallási és politikai) terület található. Ennek legnagyobb része egyes országokról szól (harminckettő), három kontinenst (Ázsia) vagy annak egy jól meghatározható részét (Latin- és Dél-Amerika) fedi le, míg egy vallásföldrajzi területet (iszlám államok).

2. táblázat

Az egyes földrajzi (vallási, politikai) területek megjelenése a vallás- és keresztényüldözésről szóló cikkekben 1990 és 2010 között

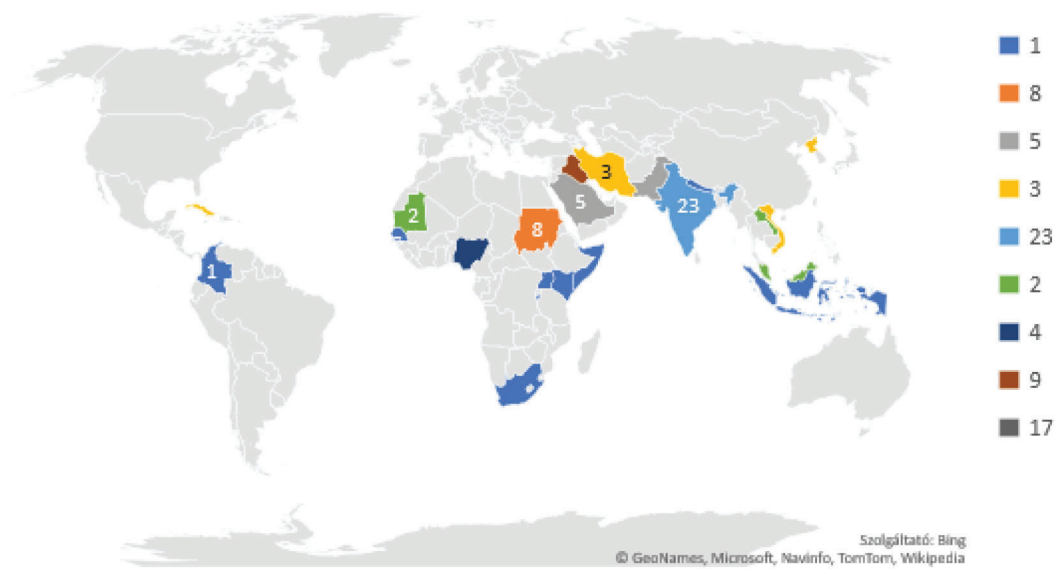

Forrás: a szerző saját szerkesztése

(Nepál) A szingapúri Ázsiai Keresztény Sajtószolgálat jelentése szerint az országban keresztényüldözés folyik. Nepálban a hinduizmus az államvallás, és semmiféle toleranciát nem mutatnak más vallásokkal és annak híveivel szemben, ugyanis törvényileg tilos bármiféle keresztény missziós tevékenység. A kereszténység hirdetése, az áttérés börtönbüntetést von maga után, noha 35 ezer keresztény él az országban. Katmanduban kétszázötven keresztény áll bünvádi eljárás alatt nyilvánosan megvallott keresztény hitük miatt. (VAS NÉPE 1990)

3. táblázat

A vallás- és keresztényüldözésről szóló cikkek a magyar sajtóban 1990 és 2010 között

Forrás: GeoNames, a szerző saját szerkesztésével

(Kenya) Az országban a „marxista egypárti diktatúra” és a katolikus egyház közötti harc zajlik. Ennek egyik fejezeteként egy katolikus püspököt gyilkoltak meg, mert pásztorlevélben bírálta a kormány politikáját, kiállt az emberi jogok és a szabadság mellett. Lukács László kiemelte, hogy nem csak Kelet-Európában harcolnak a „jogtipró állampárt diktatúrája ellen”, hiszen sok keresztény ember szenved Európán kívül a hite miatt. (Lukács 1990)

(Szudán⁴) A Nemzetközi Keresztény Szolidaritás (Christian Solidarity International, CSI) (N. D. 2004) jelentése szerint az országban a „keresztényeket tudatosan kiéhezteti az északi muzulmán kormány politikája”. Ennek ellensúlyozására megalapították „Az iszlám világ vallási kisebbségeinek intézetét”, amelynek célja

⁴ A szudáni keresztényüldözésről átfogóan a *Família* (2009) című lap közölt beszámolót.

az iszlám világban elnyomott keresztények megsegítése, valamint az iszlám és a keresztény vallás közelebb hozása. (E. I. 1993) 1998-ban a CSI „a »Remény léghídja« akcióval a pusztító éhínség és vallásüldözés áldozatait segíti”. A szervezet munkatársai arra is felhívták a közvélemény figyelmét, hogy „az iszlám vallás nem ellenség, mondják, csak azt szeretnék, hogy aki keresztény, az is gyakorolhassa hitét”. (FEJÉR MEGYEI HÍRLAP 1998) 1998 decemberében az Egyházak Ökumenikus Tanácsa adott hírt arról, hogy a szudáni hadsereg bombatámadást intézett a dél-szudáni Narusban található római katolikus székesegyház ellen. A támadásban hat ember vesztette életét, míg tizennégy ember megsérült. A szudáni püspök december 5-ei istentiszteletében ítélte el a kormány tettét. (NAPI MAGYARORSZÁG 1998) A CSI 2001-ben komoly sikert ért el azzal, hogy négyezer keresztény rabszolgát (többségében gyermekeket és nőket) sikerült kiszabadítaniuk egy hétnapos mentőakció során, amelynek keretében egyszerűen kivásárolták őket fogvatartóiktól. A keresztények rabszolgává válásának lehetőségét a szudáni kormány által, a keresztények ellen vívott dzsihád tette lehetővé. A rabszolgák nagy része fizikai és szexuális bántalmazáson ment keresztül. (MAGYAR NEMZET 2002)

(Szaúd-Arábia) Az Amnesty International 1993-as jelentése szerint az országban az Öbölháború hatására fokozódott a keresztény és a síita közösségek üldözése. Mindezt alátámasztja, hogy növekszik a börtönbe zárt keresztények száma, több száz férfit, nőt és gyermeket tartóztatott le és bántalmazott a szaúd-arábiai „ún. vallási rendőrség”. Ezek az akciók minden hivatalos vádemelést és eljárást nélkülöztek, amely során sok keresztényt az ország elhagyására kényszerítettek. (ÚJ EMBER 1993) A német katolikus hírügynökség, a Katholische Nachrichten-Agentur 2001-ről szóló beszámolója szerint a karácsonyt az ország keresztény közösségei (legnagyobb részük vendégmunkás) csak titokban ünnepelhették meg. A külföldről érkező egyházi személyek csak akkor juthattak be az országba, ha hivatásukat eltitkolták a hatóságok előtt, és így istentiszteletet csak a külföldi nagykövetségek épületeiben tarthattak. 2001-ben a vallásügyi rendőrség tizenhárom keresztény vendégmunkást tartóztatott le, mert tiltott vallási rendezvényeket szerveztek. A szélsőségesek fanatizmusára jellemző, hogy az 1990-es években meg akarták tiltani a Swissair légitársaság gépeinek a leszállást a felségjelvényükön látható kereszt miatt. (MAGYAR NEMZET 2002) Fahd király 2005-ben bekövetkezett halála után az AsiaNews jelentése szerint még az eddigieknél is kevésbé érvényesült a vallásszabadság és egyre erősebb a keresztények elnyomása. A vallásügyi rendőrség 2005 nyarán több, főleg indiai keresztény vendégmunkás otthonában tartott házkutatást, és közülük kilenc személyt le is tartóztattak „nem engedélyezett vallási tevékenység” vádjával. Ezzel az akcióval a vallásügyi rendőrség az addig a keresztények otthonában, nemzetközi nyomásra engedélyezett szertartásokat is üldözni kezdte. Az ország hivatalos vallása, az iszlám vahhábita

irányzat előírásai szerint az országba tilos keresztény jelképeket, írásokat bevinni és azokat közszemlére tenni. (MAGYAR SZÓ 2005)

(Algéria) Algír Kasbah negyedében, amely a muzulmán szélsőségesek központja, két fiatal agyonlőtt egy apácát és egy papot. Atrocitások ugyan sűrűn érik a vallási kisebbségeket, de ez volt az első alkalom, hogy az iszlám terroristák egyházi személyeket öltek meg. (ÚJ EMBER 1994) A CSI 2008-as éves jelentése szerint az algériai kormány két elnöki rendelettel hagyta jóvá azt a jogszabályt, amely alapján az országban tilos a keresztény vallás gyakorlása, és lehetőséget biztosít arra, hogy a keresztény közösségeket kényszerlakhelyre telepítsék ki. A törvény szabályozza a templomok és imahelyek számát. A törvény alapján több egyházi vezetőt is hit-térítéssel és blaszfémiával vádoltak meg, és börtön- vagy pénzbüntetésre ítélték őket. A harminchárom millió lakosú országban mindössze tízezer keresztény él. (HETI VÁLASZ 2008)

(India⁵) 1999. január 22-én Graham Stuart Staines ausztrál misszionáriust és két fiát, a tízéves Philipet és a hatéves Timtohyt az Orissza államban található Manoharpur faluban elevenen elégették a Dara Singh ügyvéd vezette szélsőséges Bajrang Dal szervezet tagjai. (SINGHA 2020) A gyilkosság elleni tiltakozásul Madan Lal Khurana indiai idegenforgalmi miniszter beadta a lemondását. (NAPI MAGYARORSZÁG 1999; NÉPSZAVA 1999) Két héttel a gyilkosság után Dzsanaiki Ballab Patnaik, Orissza állam főminisztere is lemondott. A miniszter lemondásának további oka volt, hogy nem tudta megfékezni a vallási kisebbségek elleni erőszakot, amelynek során a hindu szélsőségesek több keresztényt is meggyilkoltak és templomokat gyújtottak fel. (MAGYAR NEMZET 1999) Augusztusban, a szintén az Orissza államban található Anandpur faluban Arun Das katolikus papot gyilkolták meg. A fizikai erőszak mellett verbális agresszió és adminisztratív ellehetetlenítés is érte a keresztény közösségeket: egy plakáton a keresztényeket farkasként ábrázolták, akik a hindukat akarják áttéríteni a keresztény hitre, míg Pandzsáb (Punjab) államban a kormány azért tiltott be keresztény közösségeket, mert nem tudta garantálni a biztonságukat. (ÚJ EMBER 1999; LOS ANGELES TIMES, 1999) 2001-ben az Agenzia Fides nevű római székhelyű missziós hírügynökség beszámolója szerint nyolc katolikus papot öltek meg vallási szélsőségesek. 2001 augusztusában pedig Atal Behari Vadspaji indiai miniszterelnök a szélsőséges hindu nacionalistákat tömörítő Szangh Parivar ernyőszervezet vezetői előtt kijelentette, hogy a keresztény misszionáriusok India keresztény hitre térítését készítik elő a tevékenységükkel. (Magyar Nemzet 2002) A vádak

5 Az indiai keresztényüldözésről történeti és aktuális aspektusait Gáti Vera (GÁTHY 2014) és Madassery P. Benvin Sebastian (MADASSERY 2009) mutatta be.

szerint a keresztények az alsóbb kaszthoz tartozó indiaiaknak pénzt és álláslehetőséget kínálnak, ha áttérnek a keresztény hitre. (BÓKAY 2008) 2007 karácsonyán Orissza államban a radikális hindu szervezetek tizenkét keresztény templomot romboltak le, amelynek egyértelmű üzenete az volt, hogy el akarják üldözni a keresztényeket az államból. De nem jobb a helyzet India más részein sem. Az Összindiai Keresztény Tanács jelentése szerint az országban 2007-ben több mint ezer templomot vagy egyházi épületet gyújtottak fel. A Tanács arra is felhívta a figyelmet, hogy a legrosszabb helyzetben azok a kaszton kívüli keresztény hívek vannak, akik éppen az elnyomás és a reménytelenség miatt vették fel a kereszténységet. (KEPECS 2008) 2008 augusztusában és szeptemberében egész Indiában több mint kétszáz keresztényt öltek meg (ebből a legtöbbet Orissza tartományban), ötvenezer hívet üldöztek el, és több ezer ember házáat gyújtották fel. (NÉPSZAVA 2008; ÚJ EMBER 2008a; ÚJ EMBER 2009a) Az otthonukból elűldözött keresztények földjeit és tulajdonait a Szangh Parivar veszi el és osztja fel tagjai között. A menekülttáborokban élő keresztények embertelen körülmények között élnek, mindennaposak a szexuális bántalmazások, amely során egy apácát is megerőszakoltak. Az indiai sajtó is kiemelten foglalkozott ezekkel a problémákkal, a közfelháborodás hatására a kormány is lépéseket tett az erőszak megfékezésére, de a szélsőséges szervezetek igyekeztek eltussolni ezeket az ügyeket (főként az apácát ért bántalmazást). Az Orissza államban található Kandhamal kerületben verbális és fizikai erőszak alkalmazásával próbálták a keresztényeket hindu hitre téríteni, amely során arra kötelezték őket, hogy égessék el a Bibliájukat. (ÚJ EMBER 2008b; ÚJ EMBER 2008c; HETI VÁLASZ 2008) A 2008-as erőszakhullámot az váltotta ki, hogy ismeretlenek megölték a Hindu Világtanács egyik vezetőjét és négy kísérőjét. A rendőrség gyanúja szerint a maoista szélsőbaloldali lázadók lehettek a tettesek, (SEITERICH 2009) a hinduk azonban a keresztényeket vádolták. Ugyanakkor Orissza érseke, Raphael Cheenath több olyan esetről is beszámolt, amikor hindu vallású emberek vették védelmükbe a helyi keresztényeket. (BÓKAY 2008) A 2009 februárjában megtartott latin szertartású püspökök plenáris ülésén napirendi pontként szerepelt a 2008 nyarán kirobbant keresztény-üldözés is. Az országban a májusi választások előtt egyre jobban nőtt a feszültség, és attól tartottak, hogy ez újabb keresztényellenes akciók melegágya lehet, hiszen a hatóságok továbbra sem tudták garantálni a keresztény közösségek védelmét. (ÚJ EMBER 2009b) Az indiai keresztények üldözéséről Erdő Péter bíborosnak 2000 szeptemberében személyesen beszámolt a Magyarországra érkezett Chacko Thottumarickal Indore és Devprasad Ganawa püspök. (ÚJ EMBER 2009c)

(*Bhután*) Az Agenzia Fides beszámolójában arra hívta fel a közvélemény figyelmét, hogy a buddhista Bhutánban 2000 óta államilag szervezett keresztényüldözés zajlik. A hatvanötezer (ebből ezer katolikus) tagot számláló keresztény közösséget a hitük megtagadására kényszerítik. Ha erre nem hajlandók, akkor kitoloncolják őket

az országból. Az országban a jogszabályok nem garantálják a lakosság vallásszabadsághoz fűződő jogát. (ÚJ EMBER 2001a) A keresztények számára a kormányzat mindösszesen egy templom felállítását engedélyezte az országban, azonban 2001 virágvasárnapján, április 8-án a rendőri erők ezt az egy működő templomot is bezárták, a papokat és a híveket pedig az őrszobára vitték. Az országban a keresztény munkavállalókat arra kötelezik, hogy aláírják „a vallásgyakorlási szabályok és rendeletek gyűjteményét”. Ezzel pedig elfogadják azt, hogy nem részesülhetnek egészségügyi ellátásban, a mások számára ingyenes oktatásért fizetniük kell és külföldre sem utazhatnak. A társadalmi diszkrimináció abban is jelentkezik, hogy a munkahelyi előmenetel lehetetlen számukra, és korlátozott mértékben vállalhatnak munkát. (MAGYAR NEMZET 2002)

(Laosz) Az Agenzia Fides 2001 nyarán kelt jelentése szerint Laosz kommunista kormánya Savannakhet tartományban néhány hónapja összehangolt akciót indított a helyi keresztények ellen, amelynek során az egyházi képviselőket kihallgatták, és olyan dokumentumot íratnak alá velük, amelyben hitük elhagyására kényszerítették őket. A Kirche in Not (Aid to the Church in Need, ACN) katolikus segélyszervezet pedig arról számolt be, hogy 2000-ben több mint hatvan keresztény vált az üldözés áldozatává. A keresztények száma az ötmillió országban százhuszezerre tehető. (ÚJ EMBER 2001b)

(Pakisztán) A pakisztáni Iszlámábádban 2001. március 17-én helyi terroristák kézigránatot dobtak egy protestáns templomba. Az istentiszteleten részt vevő hívek közül öten haltak meg. (MAGYAR NEMZET, 2002) 2001 októberében Bahávalpur városában ugyancsak szélsőséges iszlám fundamentalisták támadták meg a város egyetlen katolikus templomát. A motorkerékpáron érkező támadók tüzet nyitottak a szentmisére érkezett hetven hívőre, akik közül tizennyolcat megöltek, míg többeket megsebesítettek. A vérengzés során a templomban volt Nassen George nővér is, aki az olasz ANSA hírügynökségnek elmondta, hogy az afgán válság kitörése óta a tálib rezsimet támogató Jamaat Ulema Islam nevű szélsőséges csoport többször is megfenyegette a helyi keresztény közösségeket. A fizikai mellett a jogi terrorral is meg kellett küzdeniük, ugyanis a 2000-es évek elején mintegy százötven keresztényt vádoltak meg blaszfémiával a „károklási törvény” alapján. A pakisztáni bírók, félve az esetleges atrocitásoktól, nem védik meg a vádlottakat a hamis vádaktól, akiket így súlyos börtönbüntetésre és teljes vagyonek kobzásra ítélnek. (MAGYAR NEMZET 2002; MOSER 2004)

(Burundi) Az Agenzia Fides jelentése szerint az országban 2001-ben egy-egy misszionáriust öltek meg Burundiban, a Fülöp-szigeteken, Ugandában és Szenegálban. (MAGYAR NEMZET 2002)

(Nigéria) A 2001 októberében kirobbant véres összetűzések során az iszlám fundamentalista csoportok több támadást is intéztek a keresztények ellen. Ezek a csoportok a tömegkommunikációs eszközöket és a fundamentalista egyházi személyeket igénybe véve próbálták a lakosságot szembe fordítani az ott élő keresztény közösségekkel. Gino Brasella Afrika-szakértő szerzetes azonban arra hívta fel a figyelmet, hogy az országban nem vallásháború zajlik, hanem az országot évtizedeken át irányító muzulmán politikai erők elvesztették a hatalmukat, és a demokratikus átalakulást próbálják megakadályozni a vallás felhasználásával. Ennek egyik fontos eszköze az iszlám törvénykezés, a saría bevezetése. Ennek pedig az a következménye, hogy a keresztények ellen elkövetett atrocitásokat nem tudják a bíróságok elé vinni. Ennek eredményeképpen rengetegen menekültek át a szomszédos Kamerunba. (MAGYAR NEMZET 2002) 2006 első felében, a Charlie Hebdo hetilapban megjelent, Mohamed prófétát kigúnyoló karikatúra nyomán kialakult erőszakhullám során az ország északi részén harmincöt keresztényt gyilkoltak meg. (KEPECS 2008)

(Irak) Philip Najim prelátus, a káld egyház Szentszék melletti prokurátora elmondása szerint Irakban tagadhatatlanul keresztényüldözés zajlik. (ÚJ EMBER 2007) Mindezt megerősíti az, hogy 2003 óta több mint háromszáz áldozata volt a keresztényüldözésnek, amely során huszonöt templomot és egyházi épületet romboltak le az iszlám fundamentalisták. A gyilkosságok pedig arra kényszerítették a keresztényeket, hogy elhagyják lakóhelyüket. A fizikai erőszak mellett általános a szexuális erőszak is, ugyanis a fanatikusok a keresztény nőket prostituálnak tekintik. Ugyancsak folyamatos volt a verbális erőszak is, amely során gyalázkodó graffitiket festettek fel a keresztények által lakott negyedek falaira. (KEPECS 2008) Ennek ellenére jogilag a különböző vallási felekezetek között nincs megkülönböztetés. A muszlimok és a keresztények között fennálló konfliktus a CSI szerint leginkább gazdasági természetű: a keresztény közösségek kezében van az alkoholkereskedelem és így a -csempészet is, amely hatalmas bevételekkel jár. Ezek az ellentétek 2007 karácsonyán oda vezettek, hogy a muzulmán szélsőségesek betörték a boltok ablakait, a bódékat felborították és megzavarták a miséket is. Ennek hatására sok iraki keresztény költözött át Szíriába. A korábban egymilliós közösség 2008-ra a felére olvadt. (HETI VÁLASZ 2008) 2008 novemberében az Európai Unió vállalta tízezer iraki menekült befogadását, ám Kirkuk érseke, Louis Sako otthonmaradásra szólította fel a keresztényeket. Az iraki kormány is elítélte az EU tervét. (ÚJ EMBER 2009d) Ugyan Bagdadban és Baszrában javult a helyzet, de Moszulban továbbra is súlyos volt a keresztények helyzete, ugyanis a szélsőséges síita és szunnita muszlimok is úgy tekintettek rájuk, mint amerikai zsoldban álló külföldiekre. (ÚJ EMBER 2009e) 2008. július 11–12-én Bagdadban több merényletet követte el nyolc keresztény templom ellen. A merénylők időzített bombát helyeztek el a templomok előtt, amely során négyen meghaltak és harmincketten megsebesültek. (ÚJ EMBER 2009f) Irakban Szaddam

Husszein 2003-as bukása óta összesen kétezer keresztényt öltek meg, és a korábban 1,2 milliós közösség fele elhagyta az országot. Emil Shimoun Nona káld katolikus érsek szerint államilag támogatott keresztényüldözés folyt, míg Georges Casmoussa latin szertartású katolikus püspök arra hívta fel a kormány figyelmét, hogy ha nem lép fel az üldözések ellen, akkor az iraki kereszténység eltűnik. (ÚJ EMBER 2010)

(*Irán*) Az országban törvény alapján üldözik a keresztényeket, a muzulmán hitről való áttérésért és a hittérítésért halálbüntetés adható. Az eddigi gyakorlat szerint a bírónak lehetősége volt, hogy a halálbüntetés mellett enyhébb büntetést is kiszabjon. A 2008-as törvénytervezet ezt a gyakorlatot akarta megszüntetni, így a bírónak nem lett volna lehetősége egyedi döntést hozni, hanem minden esetben halálbüntetést kell kiszabnia. Egy másik, még nem hatályos törvény szerint a keresztényeknek piros jelvényt kell viselniük a ruhájukon. Egy 1993-as, erőszakkal kicsikart nyilatkozat szerint az egyházi vezetők vállalták, hogy a templomon kívül nem folytatnak hittérítést. Emiatt a templomba lépőknek fel kellett mutatniuk a személyi igazolványukat, amelyben szerepelt a vallási hovatartozás, és a muzulmánokat nem engedték belépni. (HETI VÁLASZ 2008) 2009 őszén halálra ítélték két fiatal nőt, mert áttértek a keresztény hitre. Az ítéletre emberjogi aktivisták hívták fel a figyelmet, akik mindent elkövettek, hogy a két nő kivégzését megakadályozzák. (SZABAD FÖLD 2009)

(*Kuba*) A kommunista vezetésű országban az alkotmány garantálja a vallásszabadságot, ennek ellenére félezer olyan politikai foglyot tartanak nyilván, akiket azért börtönöztek be, mert a vallásszabadság hiányáról szóltak. (HETI VÁLASZ 2008) 2008 elején a havannai érsekség jelentése szerint holtan találtak egy spanyol származású papot. Halálát több késszúrás okozta, autóját pedig felgyújtották. (ÚJ EMBER 2009g)

(*Észak-Korea*) A kommunista rezsim fennállása óta a lehető legkegyetlenebb eszközökkel üldözi a korábban jelentős keresztény közösségeket. 2008-ban mindössze kétszázezer keresztény élt az országban, legnagyobb részük munkatáborokban (HETI VÁLASZ 2008), és ötven–hetvenezren lehettek börtönben. (ÚJ EMBER 2009h)

(*Dél-Afrika*) Mariazell településen meggyilkoltak egy negyven éve ott dolgozó osztrák misszionáriust. (ÚJ EMBER 2009i)

Vélemények a keresztényüldözésről

Petőcz György (1998) a Magyar Hírlapban megjelent publicisztikájában arra hívta fel a figyelmet, hogy „néhányan, különösen a harmadik világban dolgozó katolikus papok, vészharangokat kongatnak”, ahol „ismét napirenden vannak a keresztényüldözések, a misszionáriusgyilkosságok és a keresztény közösségek üldözése és elnyomtatása. Az európai liberális újságok pedig egyre többet írnak olyan, Európában élő iszlám közösségekről, amelyek a beilleszkedés helyett kifejezetten az ellenséges kívül maradás útját járják. Ha csakugyan ezek a közeljövő problémái, akkor a közeljövő problémáira a Vatikánnak egyelőre nincs válasza. Sőt a gyakran integralizmusba hajló reformképtelenség meglehetősen szűk korlátokat állít immár húsz éve tartó látványos offenzívájának.”

A CSI osztrák tagozata minden évben Bécsben rendezi meg azt a néma tüntetést, amelyen az üldözött keresztényekre hívja fel a figyelmet. (ÚJ EMBER 2009e; ÚJ EMBER 2009j)

A francia Le Monde című lapban jelent meg az a jelentés, amelyet a francia egyházak készítettek a világban zajló keresztényüldözésről. A jelentés Afrikában és Ázsiában tekinti nagyon súlyosnak az ott élő keresztények helyzetét: Nigériában a lakosság 45, Szudánban 13, Vietnámban 8, Indiában 2,3, Pakisztánban 1,56, míg Iránban 0,2 százalék a keresztények aránya a lakosság egészéhez képest. (NÉPSZABADSÁG 2001)⁶

A Magyar Nemzet 2005. októberi számában kiemelt figyelmet fordított az ENSZ, az Európai Unió és a katolikus egyház közötti súrlódásokra. A cikkben külön foglalkoznak Eugenia Roccella és Lucetta Scaraffia 2005 nyarán Olaszországban megjelent könyvével, amely egyik állítása szerint a két szervezetnek a katolikus egyházzal szembeni fellépését abban látja, hogy a két szervezet nem ítéli el az Ázsiában és az iszlám országokban zajló, államilag támogatott keresztényüldözést.

A Népszabadság olaszországi beszámolójában a Charlie Hebdo hetilapban megjelent, Mohamed prófétát kigúnyoló karikatúra nyomán kialakult erőszak olaszországi hatásairól szólt. Az olasz katolikus vezetők, köztük Rino Fisichella, Róma segédpüspöke, a Lateráni Pápai Egyetem rektora elítélte a karikatúrát, ugyanakkor feltette azt a kérdést is, hogy a média, a nemzetközi szervezetek (Arab Liga, ENSZ, EU) miért hallgatják el a keresztényeket ért atrocitásokat. Semmit nem hall a közvélemény arról, mondta Fisichella, hogy Ázsiában és Afrikában meggyilkoltak két katolikus papot, és tizenhat keresztény hívőt, valamint tizenegy templomot gyújtottak fel vallási szélsőségesek. A cikk idézi a Corriere della Sera arab származású főszerkesztő-helyettesének, Magdi Allamnak az írását is, amelyben azt kéri számon a nyugati világon, hogy „miért csak akkor

6 Keresztényüldözés Ázsiában és Afrikában. Népszabadság, 2001. február 19. 3.

háborodik fel, ha az áldozatok muzulmánok? Természetesnek veszi, hogy az erőszak az egyetlen automatikus reakció az iszlám részéről a keresztényüldözéssel együtt.” Az írás hivatkozik még az AF jelentésére is, amely szerint 2005-ben huszonhat egyházi személyt gyilkoltak meg (ennek legnagyobb részét Kolumbiában), amely duplája az előző évi áldozatoknak. A jelentés arra is rámutatott, hogy a világon élő egymilliárd katolikusnak a tíz százaléka szenved el a keresztényüldözést, leginkább Ázsiában és Latin-Amerikában. (SÁRKÖZY 2006)

Az *Inside the Vatican* című üzleti lap minden évben számba veszi, hogy kik voltak azok, akikre a Vatikán leginkább figyelt az adott évben. 2006-ban az első „helyre »a névtelen, üldözött keresztények« kerültek, akik életveszélyben is ragaszkodnak vallási önazonosságukhoz – ami utalás a hitük megvallása miatt szenvedő ázsiai katolikusokra”. (MAGYAR NEMZET 2007)

Angelo Scola bíboros, velencei pátriárka a *Süddeutsche Zeitung*nak adott interjújában a keresztényüldözésről elmondta, hogy „a keresztény közösségek, elsősorban a Szentföldön, védelemre szorulnak, de a hit néha mártíromságot követel”. (SÁRKÖZY 2007)

XVI. Benedek pápa a karácsony másnapján elmondott Úrangyala imája előtt megemlékezett mindazokról az egyházi személyekről és hívőkről, akik a 21. században is üldöztetést szenvednek azért, mert megvallják keresztény hitüket. (ÚJ EMBER 2008d)

Kepecs Ferenc a *Népszavában* megjelent írásában az üldözött keresztényekkel kapcsolatban szintén Rino Fisichella bíborost idézte, aki szerint a muszlim többségű országokban ugyanúgy meg kell védeni a keresztényeket, ahogy Európában védik az ott élő muszlimokat. Kepecs véleménye szerint a Nyugat nem sokat törődik az Európán kívül élő keresztény közösségekkel, amelynek a gazdasági érdekeken túl az is az oka, hogy a nyugati politikusok nem szívesen teszik ki magukat az „iszlámellenesség vádjának”. (KEPECS 2008)

Az Erdő Péter bíboros, prímás vezette Európai Püspöki Konferenciák Tanácsa 2008-as állásfoglalása szerint a katolikus egyháznak fel kell lépnie a világban (és főként Indiában, Irakban és Latin-Amerikában) egyre jobban terjedő vallásüldözés ellen, és felhívta a világ vezetőpolitikusainak figyelmét arra, hogy ennek megállításában nekik is komoly felelősségük van. (KISALFÖLD 2008; NÉPSZAVA 2008; FEKETE 2008)

XVI. Benedek pápa 2007 novemberében audiencián fogadta a Vatikánban ülésező katolikus–muzulmán fórum résztvevőit. A pápa felhívta a figyelmüket, hogy közös erővel vessenek véget az iszlám országokban zajló keresztényüldözésnek. (MAGYAR HÍRLAP 2008) A fórum értékelésekor Jean-Louis Tauran bíboros kamarás, vatikáni diplomata elmondta, hogy a vallások közötti párbeszéd vezethet el a vallásüldözés visszaszorításához. (ÚJ EMBER 2008e)

A püspöki szinódus 2008 októberében tartott XII. rendes üléséről nyilatkozott az Új Embernek Erdő Péter bíboros, prímás. Az interjú során elmondta, hogy a szinóduson folyamatosan napirenden volt az indiai és az iraki keresztényüldözés, amely során tiltakoztak a két országban zajló akciók miatt. (PAPP 2008)

A CSI 2009 áprilisi jelentése szerint 175 millió keresztényt üldöztek a világban. A keresztény közösségek helyzete Ázsiában és Közép- és Dél-Amerika egyes országaiban a legnehezebb (ÚJ EMBER 2009h)

Az International Society for Human Rights 2009 őszi beszámolója szerint a világban a hitük miatt üldözött emberek nyolcvan százaléka keresztény. Az üldözöttek száma folyamatosan emelkedik, köszönhetően annak, hogy néhány muszlim országban bevezették az iszlám sariát. (ÚJ EMBER 2009k)

Az európai külügyminiszterek 2009 őszén tartott találkozásán kiemelt téma volt az üldözött keresztények helyzete. A külügyminiszterek javaslata alapján a következő ülésükön megtárgyalják a lehetőségeket. (ÚJ EMBER 2009l)

Az Open Doors International keresztény alapítvány 2010. januári jelentése alapján Észak-Koreában a legrosszabb a keresztények helyzete. Az ötvenes listán az ázsiai kommunista rezsimet Irán, Szaúd-Arábia, Szomália és Mauritánia követi. A felmérés szerint a világon százmillió keresztényt üldöztek a hite miatt. (ÚJ EMBER 2010b)

Befejezés

A tanulmányban áttekintettem a magyar nyelvű sajtóban megjelent, a bevezetőben megfogalmazott módszertan alapján releváns írásokat. Mindazonáltal úgy vélem, hogy a kutatás során kinyert adatok csak egy lehetséges későbbi kutatás első fázisát jelentik, hiszen lehetőség lesz a keresőkérdések további specifikálására, egyéb, adatvizualizációs, szövegbányászati és automatikus szövegfeldolgozási módszerek alkalmazásával, amely a teljes, előre definiált szövegkorpuszokban is alkalmat biztosít a téma mélyebb és teljesebb feldolgozására. Ugyancsak érdemes lehet a különböző egyházi és civil szervezetek éves jelentéseinek vizsgálata is e tárgyban.

Felhasznált irodalom

- A. G. [ADRIÁNYI Gábor] (2001): Keresztényüldözés. In *Magyar Katolikus Lexikon*. www.lexikon.katolikus.hu/K/kereszt%C3%A9ny%C3%Bcd%C3%B6z%C3%A9s.html (Letöltés ideje: 2020. 08. 07.)
- ARATÓ Gábor (1982): A Vörös Karácsony akció. *Magyar Hírlap*, 1982. október 28. 4.
- (b. b. a.) (1989): A jövőben jobban érvényesüljenek a keresztényetikai igazságok. *Magyar Nemzet*, 1989. július 6. 3.
- BÓKAY László (összeáll.) (2008): Keresztények üldözése Indiában. Erőszakos hittérítéssel vádolják őket. *Família. Kárpát-medencei családi magazin*, 2008. 11. szám. 22.
- E. I. [Elmer István] (1993): Keresztény Nemzetközi Szolidaritás. *Új Ember*, 1993. január 10. 5.
- SEITERICH, Thomas (2009): Menekülés a dzsungelbe. Az indiai keresztényüldözés háttere. Interjú Anne Dirksmeierrel, a Misereor katolikus segélyszervezet India-szakértőjével. „Érted Vagyok”, 2009. február. 10.
- FAMÍLIA (2009): Tízezer forintért ki lehet váltani egy rabszolgát Szudánban napjainkban. „Abban reménykedtem, hogy egy nap Isten küld valakit”. [Simon Deng beszámolója]. www.familiamagazin.hu/cikk/2009.%C3%A1prilis-m%C3%A1jus/abban_remenykedtem_hogy_egy_nap_isten_kuld_valakit/2/ (Letöltés ideje: 2020. 10. 21.)
- FEJÉR MEGYEI HÍRLAP (1998): Segítség az áldozatoknak. 1998. november 7. 17.
- FEKETE Réka (2008): Hallgatni nem mindig arany. *Háromszék*, 2008. október 15. 2.
- GÁTHY Vera (2014): Keresztényüldözés Indiában. *Vigilia*, 79. évf. 6. sz. 418–427.
- HETI VÁLASZ (2008): „Boldogok, akiket üldöznek az igazságért”. 51–52. évf. 41. www.valasz.hu/vilag/boldogok-akiket-uldoznek-az-igazsagert-20844 (Letöltés ideje: 2020. 10. 21.)
- KISALFÖLD (2008): CCEE-közygűlés. 2008. október 4. 2.
- KEPECS Ferenc (2008): Manapság is üldözik a keresztényeket. *Népszava*, 2008. február 11. 13.
- LUKÁCS László (1990): Fehér vértanúság. *Új Ember*, 1990. szeptember 16. 1.
- LOS ANGELES TIMES (1999): *Assailants Kill Catholic Missionary*. September 3. 1999. www.latimes.com/archives/la-xpm-1999-sep-03-mn-6358-story.html (Letöltés ideje: 2020. július 29.)
- MADASSERY, P. Benvin Sebastian (2009): Keresztényüldözés Indiában. *Új Ember*, 2009. november 29. 12.
- MAGYAR Ferenc (1974): „A világegyház panasznapijai”. *Új Ember*, 1974. november 24. 1.
- MAGYAR HÍRLAP (2008): Muzulmánok és keresztények a Vatikánban. 2008. november 7. 6.
- MAGYAR NEMZET (1999): Külföld. Keresztényüldözés... 1999. február 13. 3.
- MAGYAR NEMZET (2002): Keresztényüldözések 2001-ben Burunditól Kínáig. *Támadás virágvasárnap*. 2002. március 30. 31.
- MAGYAR NEMZET (2005): *Keresztény klub*. 2005. október 22. 33.

- MAGYAR NEMZET (2007): *Erdő Péter az első tízben*. 2007. február 5. 4.
- MAGYAR SZÓ (2005): *Fokozódik a keresztények üldözése Szaúd-Arábiában*. 2005. augusztus 26. 2.
- MOSER, Stephan (2004): „Keresztényeket nem szolgálunk ki. 2. Interjú Shabbaz Bhatti pakisztáni emberjogi aktivistával. „Érted Vagyok”, 2004/4. 10–11.
- N. D. [Novák Dezső] (2004): *Nemzetközi Keresztény Szolidaritás*. www.lexikon.katolikus.hu/N/Nemzet%C3%B6zi%20Kereszt%C3%A9ny%20Szolidarit%C3%A1s.html (Letöltés ideje: 2020. július 28.)
- NAPI MAGYARORSZÁG (1998): *Bombázás Szudánban*. 1998. december 14. 8.
- NAPI MAGYARORSZÁG (1999): *Keresztényüldözés*. 1999. február 1. 8.,
- NÉPSZABADSÁG (2001): *Keresztényüldözés Ázsiában és Afrikában*. 2001. február 19. 3.
- NÉPSZAVA (1999): *Az üldözés ellen tiltakozott*. 1999. február 1. 8.
- NÉPSZAVA (2008): *Az egyház és a politika felelőssége*. 2008. október 4. 3.
- PAPP Tamás (2008): *Isten Igéje több, mint egy könyv*. Interjú Erdő Péter bíborossal a püspöki szinódusról. *Új Ember*, 2008. november 9. 3.
- PETHŐ Tibor (1968): *Hajó a hullámvölgyben*. *Magyar Nemzet*, 1968. január 21. 1.
- PETŐCZ György (1998): *A pápa megtorpanó offenzívája*. *Magyar Hírlap*, 1998. december 29. 7.
- ROCELLA, Eugenia – SCARAFFIA, Lucetta (2005): *Contro il cristianesimo. L'ONU e l'Unione Europea come nuova ideologia*. Piemme, Segrate.
- SÁRKÖZY Júlia (2006): *Elkendőzött üldözés*. *Népszabadság*, 2006. március 1. 10.
- SÁRKÖZY Júlia (2007): *Nincs mérsékelt iszlám*. *Népszabadság*, 2007. július 31. 8.
- SINGHA, Minati (2020): *21 years on, Odisha village still weeps for Graham Staines*. *The Times of India*, January 23. 2020. www.timesofindia.indiatimes.com/india/21-years-after-his-killing-odisha-village-says-it-still-weeps-for-staines/articleshow/68666096.cms (Letöltés ideje: 2020. 07. 28.)
- SZABAD FÖLD (2009): *Keresztényüldözés*. 2009. szeptember 11. 40.
- SZÁNTÓ Konrád (1989): *A francia forradalom és mai magyar tanulságai (2.)*. *Új Ember*, 1989. július 9. 4.
- ÚJ EMBER (1989a): *Pap-áldozatok számbavétele a Szovjetunióban*. 1989. január 29. 5.
- ÚJ EMBER (1989b): *Peresztrojka Livániában [sic] Lettországbán*. 1989. július 2. 5.
- ÚJ EMBER (1989c): *Az egyházi és társadalmi élet megújítása. A püspöki kar nyilatkozata*. 1989. július 9. 1.
- ÚJ EMBER (1993): *Hírek. Keresztények üldözése Szaúd-Arábiában*. 1993. október 17. 5.
- ÚJ EMBER (1994): *Egyháziak meggyilkolása Algírban*. 1994. május 22. 5.
- ÚJ EMBER (1999): *Keresztényüldözés Indiában*. 1999. szeptember 19. 12.
- ÚJ EMBER (2001/a): *Bhutanban keresztényüldözés*. 2001. május 27. 5.

- ÚJ EMBER (2001/b): *Keresztényüldözés*. 2001. július 29. 1.
- ÚJ EMBER (2007/c): *Keresztényüldözés Irakban*. 2007. szeptember 30. 5.
- ÚJ EMBER (2008/a): *A hitünkért hozott áldozatról*. 2008. október 12. 3.
- ÚJ EMBER (2008/b): *Újabb tények a szélsőséges hinduk keresztényüldözéséről*. 2008. október 26. 5.
- ÚJ EMBER (2008/c): *Az indiai Orissza állam püspökei az üldözött keresztényekhez*. 2008. november 16. 5.
- ÚJ EMBER (2008/d): *Az üldözött keresztényekre emlékezik az egyház*. 2008. január 6. 5.
- ÚJ EMBER (2008/e): *Ugyanannak a családnak tagjai vagyunk*. 2008. november 16. 1.
- ÚJ EMBER (2009/a): *Keresztény áldozatok*. 2009. február 15. 5.
- ÚJ EMBER (2009/b): *Az indiai keresztények drámai sorsa*. 2009. március 1. 5.
- ÚJ EMBER (2009/c): *Indiai püspökök Erdő Péter bíborosnál*. 2009. szeptember 20. 4.
- ÚJ EMBER (2009/d): *Néhány keresztény család visszatért Moszulba*. 2009. március 1. 5.
- ÚJ EMBER (2009/e): *Az iraki keresztények tragikus helyzete*. 2009. április 5. 5.
- ÚJ EMBER (2009/f): *Irak üldözött keresztényei*. 2009. július 26. 5.
- ÚJ EMBER (2009/g): *Megöltek egy spanyol papot Kubában*. 2009. március 1. 5.
- ÚJ EMBER (2009/h): *250 millió üldözött világszerte*. 2009. június 14. 5.
- ÚJ EMBER (2009/i): *Dél-Afrikai misszionáriust öltek meg*. 2009. június 14. 5.
- ÚJ EMBER (2009/j): *Az üldözöttekért*. 2000. április 9. 5.
- ÚJ EMBER (2009/k): *A vallási üldözöttek nyolcvan százaléka keresztény*. 2009. szeptember 27. 5.
- ÚJ EMBER (2009/l): *Az EU az üldözött keresztényekért*. 2009. november 8. 5.
- ÚJ EMBER (2010/a): *Iraki keresztényeinek helyzete*. 2010. április 18. 5.
- ÚJ EMBER (2010/b): *Észak-Koreában a legerősebb a keresztényüldözés*. 2010. január 17. 5.
- VAS NÉPE (1990): *Keresztényüldözés Nepálban*. 1990. május 17. 1.
- VASVÁRI F[erenc] (1959): XXIII. János pápa atyai buzdításai. *Zalai Hírlap*, 1959. szeptember 24. 2.